

JOCUL DE-A PRESA

ULTIMA ORĂ de Mihail Sebastian ● Data premierei: 20 septembrie 1993 ● Adaptarea pentru televiziune și regia artistică: Dinu Cernescu ● Decorurile: arh. Gheorghe Constantin ● Costume: Elena Timonu ● Imaginea: George Grigorescu ● Redactor: Ioana Prodan ● Distribuția: George Constantin (Grigore Bucșan), Traian Stănescu (Alexandru Andronic), Sebastian Papaiani (I.D. Borcea), Ioan Chelaru (Ștefănescu), Mihai Dinvale (Voicu), Geo Costiniu (Pompilian), Eusebiu Ștefănescu (Brănescu), Theodor Danetti (Agopian), Ilinca Goia (Magda Minu), Ica Matache (Ana), Mihaela Juvara (Domnișoara Werner).

Probabil că pe Mihail Sebastian îl urmărește ironia destinului! Printr-o coincidență (voită sau întâmplătoare?!), spectacolul menit să inaugureze noua stagiune de teatru tv a fost programat la nici un ceas de la ediția emisiunii „Veniiți cu noi...” ce avea ca temă „Presa – a patra putere în stat?”

După ce ani de zile, începând din 25 ianuarie 1946 – data premierei absolute –, Ultima oră a fost considerată „cea mai virulentă demascare a presei burgheze în funcțiunea ei de instrument al marelui capital exploatare, și un bun început pe linia cercetării critice exacte a poziției și soartei intelectualului în societatea burgheză” (Radu Popescu), comedia își redobândește brusc adevăratele virtuți nu neapărat „demascatoare”, ci pur și simplu „constatare” prin această juxtapunere cu realitatea „în direct”. Culmea este că eticheta de „teatru al evaziunii lirice” s-ar potrivi mult mai bine emisiunii pe viu, care a reunit potențații actuali ai principalelor publicații de mare tiraj, angajați într-un veritabil joc fictiv „de-a presa”, în vreme ce piesa ciștigă în realism, chit că montarea „la zi” nu e defel perfectă, iar găselnița finală cu implicarea unui autentic crainic tv a făcut succesul altui spectacol. Dar stîngăciile mizanscenei (surprinzătoare la un maestru ca Dinu Cernescu!) s-au estompat pe lângă hazul involuntar al serii. Tot ceea ce liderii de opinie ai economiei de piață negau a fi, apărea confirmat în plan fabulariu, cu forța de netăgăduit a veridicității artistice, mult mai convingătoare decît bilbele condeierilor sau finanțiștilor, neașteptat de puțin abilitați în persuasiunea la „scenă deschisă”.

Mult clamata „inocență” a ziariștilor primea o virulentă replică de la cele câteva pitorești personaje (somnorosul Voicu, flegmaticul Ștefănescu, descuscărețul Pompilian, cabotinelul Borcea) – gazetari de scandal prin excelență, defel încrezători în „prestigiul” și „ecoul” cuvîntului tipărit, ahtiați după indiferent ce „știre de senzație” care să capteze atenția cititorului, preocupăți de mici învîrteli, dezgustați totodată de meseria practică din rutină și din lipsa altor modalități de subzistență. Inerția ce menține în viață publicația înglodată în datorii provine dintr-un

mister care, treptat, se dezleagă, pe măsură ce conflictul își află deznodămîntul în interdependența (negată cu fermitate frumos „pozată” pe programul doii) dintre presă (a n-a putere în stat!) și magnații economiei. O lume fin ironizată de dramaturg.

Cum farsa nu o mai pune în scenă scriitorul, ci o joacă realitatea, fervoarea comică se extinde și asupra lumii universitare, reprezentată de un robotizat conferențiar opac, înmormîntat în propriile studii și avînd un auditoriu limitat la doi-trei studenți (dintre care unul e chiar eroina – îndrăgostită fără voie!) și propria menajeră.

Semnul egalității uniformizează în mod „democratic” mediile. Mecanismul afacerilor și al șantajelor – cu rechini industriali care înalță și scufundă miniștri de doi bani, suprimă sau subvenționează ziare pretins independente – funcționează dincolo de timp, în prezent, demonstrînd că nu e cu puțință să trăiești în societate și să fii liber față de ea.

Suflul parodic instituit ad-hoc a fost în folosul interpreților. Cu toate că George Constantin, probabil, nu își propusese să-și revizuiască în acest fel rolul din urmă cu aproape 20 de ani și, cu atît mai puțin, să se raporteze la creația princeps a lui Ion Finteșteanu. Traian Stănescu nu s-a gîndit, cu siguranță, să intre în competiție cu strălucii interpreți anteriori, Marin Moraru sau Costache Antoniu. Așa cum nici Sebastian Papaiani nu poate fi bănuțat că ar fi vrut să caricaturizeze viziunea gangsterească aplicată cîndva personajului de Ștefan Iordache, care-i urma distinsului Niki Atanasiu.

La granița dintre imponderabilele personaje visătoare ale dramaturgului și supraponderalii eroi terre-à-terre, Magda Minu i-a acordat tinerei actriței Ilinca Goia avantaje de vioara întii în reprezentăție: unică prezență feminină, cînd fată ingenuă, cînd femeie de acțiune. Actrița forțează însă nota sentimental-voluntară, dezechilibrîndu-și prestația și din cauza unei necomunicări cu partenerii, fapt ce văduvește personajul de inefabila-i candoare, iar spectacolul, de speranța în existența Inocenței, fie ea și... „întreprinzătoare”.

pentru care a invitat-o pe tînăra Rodica Băițan.

Subiectul piesei insistă pe pauperizarea în așa hal a categoriilor „dezavantajate” de tranziție, încît nici hoții nu rîi au ce fura. Autorul Valeriu Butulescu ne avertizează că avem în față o comedie amară, practic drama hoțului din ziua de azi. „Victimele” sînt doi pensionari care ronțăie pîine uscată și covrigi. Bătrînul lui Florin Plaur cade în păcatul de a juca cu publicul, căruia îi explică moralizator subtextele. Am regăsit astfel o meteahnă mai veche a, de altfel, stimabilului actor. Nefericirea vine mai ales din distribuirea actriței Francisca Chorobea în rolul bătrînei. Realitatea e că regizoarea nici nu avea variante, dată fiind subțirimea trupei. Teatru nu mai are nici o actriță în vîrstă, așa că Francisca Chorobea a fost nevoită să facă o compoziție. Nici machiajul și nici îngroșarea vocii n-o fac credibilă, chiar dacă rolul permite și o oarecare parodiare. Excelent s-a dovedit, în Hoțul, Mihai Clita. I-am remarcat revenirea poftii de joc, umorul care dublează replica și, nu în cele din urmă, constanța pe tot parcursul spectacolului. Sergentul interpretat de Rozmarin Delica e copia fidelă a polițistului năring, cu idei fixe și creier puțin. Hainele îi vin ca turnate. De fapt actorul a dobîndit și suficientă rutină în astfel de roluri, lui revenindu-i și cu alte prilejuri onoarea să întruchipeze „omul legii”. Un caz aparte îl constituie actrița Naționalului craiovean, Mirela Cioabă. Mulțumită turneelor în lanț efectuate cu spectacolele Craiovei prin lume, drumul Petroșaniului îl face, în mod firesc, mai rar. Dublura e grațioasa Rodica Cernescu, aceasta dovedind pe lângă calități fizice, și posibilități interpretative reale. Vecina e fișneată și acaparatoare, languroasă ori „reflexivă”. Radu Jurj și Alexandru Codreanu sînt prezențe episodice, care salvează monotonia, cu sau fără pantofi Gregorio Rizzo.

Valeriu Butulescu mizează și pe o infuzie de aforisme, reușite în genere. Scriitura piesei e însă inegală, lucru ce i-a scăpat probabil din vedere regizoarei Rodica Băițan.

MIHAI CLAUDIU CRISTEA

IRINA COROIU